

การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ

ทิภาวรรณ เลขวัฒน์

อรุณี อ่อนสวัสดิ์ รัตนะ บัวสนธ์ และ สำราญ มีแจ้ง

มหาวิทยาลัยนเรศวร

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในขั้นสร้างรูปแบบเป็นหัวหน้ากลุ่มส่งเสริมพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ศึกษาในเทศก์ ผู้บริหารและคณะครู ส่วนในขั้นทดลองและประเมินรูปแบบ เป็นผู้บริหารและคณะครูในสถานศึกษานาดกลางที่ร่วมทดลอง ทั้ง 3 แห่ง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต2 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การเขียนสะท้อนความรู้สึกละดับตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ มีลักษณะเป็นแผนภูมิโครงสร้างกระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ โครงสร้างหลัก และโครงสร้างเสริม สามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษา โดยทั้ง 3 แห่ง มีคุณภาพการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น และผู้บริหารและคณะครูที่ร่วมทดลองใช้รูปแบบ เห็นด้วยว่า รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาฯ ที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รศ.ดร.อรุณี อ่อนสวัสดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รศ.รัตนะ บัวสนธ์ และ รศ.สำราญ มีแจ้ง

The Development of an Internal Quality Assurance Model for Basic Educational Schools Using a Benchmarking Approach

Tipawan Lekawattana
Arunee On-Sawad, Rattana Buosonte, and Samran Mejang
Naresuan University, Thailand

Abstract

The purpose of this research was to develop an internal quality assurance model for basic educational schools using a benchmarking approach. The instruction step involved the chiefs of the enhancement of educational quality assurance system, educational supervisors, administrators, and teachers. The experimental and assessment steps included administrators and teachers in three Phitsanulok middle volunteer schools. Quantitative and qualitative data were collected by interviewing, written reflected feelings, and questionnaires.

The model developed consisted of two parts, having a main and a supplementary structure. It was successfully implemented in three volunteer schools. The opinion of administrators and teachers in these schools was favorable; they judged the model to be appropriate and useful for developing internal quality assurance.

Based on a doctoral dissertation in Educational Research and Evaluation, Naresuan University, under the supervision of Assoc. Prof. Arunee On-Sawad, Ph.D., Assoc. Prof. Rattana Buosonte, Ed.D., and Assoc. Prof. Samran Mejang, Ph.D.

ความนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 6 มาตราที่ 47-51 ระบุให้สถานศึกษาต้องมีระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประเมินคุณภาพภายนอก เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยกำหนดให้องค์กรอิสระคือ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกระยะเวลาห้าปี จากการสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รอบแรก พ.ศ. 2544-2548) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 26,584 แห่ง ในภาพรวมพบว่า มีสถานศึกษาที่ได้มาตรฐานมีผลการประเมินระดับดี ร้อยละ 34.42 ส่วนสถานศึกษาอีก 66% ยังไม่ได้มาตรฐาน (ได้ผลการประเมินระดับพอใช้ ร้อยละ 63.77 และระดับปรับปรุง ร้อยละ 1.81) (<http://www.onesqa.or.th> เข้าเมื่อ 25/ 04/ 2550)

วิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ (Benchmarking: BMK) เป็นวิธีการหนึ่งที่นิยมนำมาใช้ในการยกระดับคุณภาพอย่างเร่งด่วนขององค์กรหรือหน่วยงานทั้งในวงการธุรกิจ อุตสาหกรรมและการศึกษาของต่างประเทศ ดังเช่น เคลลี (Kelly, 2001) แห่งมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ (Cambridge university) ได้พยายามนำวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้วิธีการเปรียบเทียบ และเรียนรู้การปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practices) จากองค์กรหรือหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งจะช่วยให้รู้ว่าองค์กรหรือหน่วยงานของตนมีจุดอ่อนในเรื่องใด นับเป็นวิธีการที่ก่อให้เกิดนวัตกรรมการปรับปรุงองค์กรอย่างรวดเร็วในระยะเวลาอันสั้น สอดคล้องกับคำกล่าวของ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (ประธานคณะกรรมการการศึกษา(จุฬาราช),2547) ที่กล่าวว่า “...การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องเป็นกุญแจสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาและของสถานศึกษา การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบสมรรถนะ เป็นกระบวนการเรียนรู้และเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญเพื่อการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดก่อให้เกิดนวัตกรรมและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง บรรลุเป้าหมายของการเป็นสถานศึกษาคุณภาพ และได้รับการยอมรับว่าดีที่สุดในระดับชาติหรือระดับโลก (World class)...” จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยด้านการศึกษาของประเทศไทยพบว่าส่วนใหญ่มีการนำวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะมาประยุกต์ใช้ในระดับอุดมศึกษา ดังเช่น โครงการ การศึกษาการพัฒนาระบบประกันคุณภาพสถาบันอุดมศึกษาไทย ด้วยกระบวนการเทียบเคียงสมรรถนะ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547) ส่วนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโครงการพัฒนาเชิงระบบเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้และคุณภาพในโรงเรียน (ToPSTAR) และโครงการระบบดีโรงเรียนมีคุณภาพของสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ (สวร.) (สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้, 2547) ซึ่งเป็นโครงการที่ใช้วิธีการเทียบเคียงสมรรถนะแบบกลุ่มมาเป็นนวัตกรรมของโครงการ โดยใช้สถานศึกษาที่มีความพร้อมและสมัครใจกลุ่มละประมาณ 7-10 โรงเรียน และแต่ละโรงเรียนมีจุดเด่นที่สามารถเป็นจุดเทียบเคียงกันได้ภายในกลุ่ม ทำให้ไม่เหมาะกับสถานศึกษาบางโรงเรียนที่ต้องการพัฒนาแต่ไม่ต้องการเข้ากลุ่ม

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น โดยนำวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะแบบเดี่ยวมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากมีความคล่องตัวกว่าแบบกลุ่ม โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อสร้งรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศีกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ
2. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศีกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ
3. เพื่อประเมินรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศีกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ตามแบบแผนวิจัยพหุกรณี (Multi – case studies) แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยสรุป ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้งรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศีกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ ดำเนินการดังนี้

1. ศีกษาคำราเอกสารเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศีกษา วิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ แนวทาง การบริหารองค์กร บทบาทของนักประเมินแบบเสริมพลัง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดโครงร่าง รูปแบบเชิงทฤษฎี และกรอบประเด็นการสัมภาษณ์เพื่อรับทราบสภาพปัญหาในสถานการณ์จริงเกี่ยวกับสภาพ ปัจจุบันปัญหาด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศีกษาและการประยุกต์ใช้วิธีการเทียบเคียงสมรรถนะในการพัฒนาคุณภาพการศีกษา สร้งกรอบประเด็นสัมภาษณ์หัวหน้าฝ่ายงานประกันคุณภาพระดับเขตพื้นที่การศีกษา ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศีกษาที่เป็นคณะทำงานประกันคุณภาพภายใน เพื่อศีกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคและปัจจัยเอื้อต่างๆ ที่มีผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศีกษา รวมทั้งแนวทางการแก้ไข และกรอบประเด็นสัมภาษณ์ศีกษานิเทศก์ที่มีประสบการณ์ใช้วิธีการเทียบเคียงสมรรถนะพัฒนาคุณภาพการศีกษา เพื่อศีกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยเอื้อในการนำวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศีกษาขั้นพื้นฐาน นำกรอบประเด็นการสัมภาษณ์ไปทดลองสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศีกษาและ ครูผู้สอน เพื่อตรวจสอบภาษาที่ใช้ว่าสามารถสื่อความเข้าใจให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบได้ตรงประเด็นที่ต้องการหรือไม่ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

2. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตามกรอบประเด็นที่สร้งขึ้น นำข้อมูล การสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ และจัดกลุ่มประเด็นสาระ จากนั้นนำข้อมูลทั้งสองส่วน คือจากการศีกษาเอกสาร และ จากการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์ แล้วสร้งรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศีกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการ เทียบเคียงสมรรถนะ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันและการประเมินคุณภาพการศีกษา และผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบ ๑ ให้พร้อมที่จะนำไปทดลองใช้ต่อไป

3. ศีกษาแนวทางการสร้งคู่มือ และดำเนินการสร้งคู่มือการใช้รูปแบบการประกันคุณภาพภายใน สถานศีกษา ๑ จากนั้นนำคู่มือฯ ดังกล่าวให้ผู้บริหารสถานศีกษาและครูผู้สอน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการใช้ รูปแบบฯ ตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือฯ ในด้านภาษาว่าสามารถสื่อความเข้าใจและนำรูปแบบ ๑ สู่การปฏิบัติ ได้ นำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขคู่มือ ๑ เพื่อให้มีความสมบูรณ์เหมาะสมต่อการทดลองใช้ในตอนต่อไป

ขั้นที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ

1. กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกสถานศึกษาเพื่อใช้ในการทดลอง เป็นสถานศึกษาขนาดกลางที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกระหว่างปี พ.ศ. 2547-2548 และได้รับผลการประเมินรายมาตรฐาน หรือในภาพรวม ในระดับดี ระดับพอใช้ และระดับปรับปรุง ตามเกณฑ์การประเมินของ สมศ. จำนวนอย่างละ 1 โรง รวมเป็น 3 โรง และยังไม่ได้รับการประเมินรอบสองจาก สมศ. โดยผู้บริหารและคณะครูผู้สอนในสถานศึกษาต้องสมัครใจร่วมทดลองใช้รูปแบบ ฯ และสามารถดำเนินงานตามกระบวนการจนเสร็จสิ้น จากนั้นดำเนินการติดต่อคณะผู้ประเมินภายนอกที่ได้ผ่านการรับรองจาก สมศ. จำนวน 3 คน เพื่อให้ทำการประเมินคุณภาพสถานศึกษา ทั้งก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการประกันคุณภาพ ฯ

2. นำคู่มือการใช้รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ฯ ให้สถานศึกษาทั้ง 3 โรง ศึกษาแนวทางการดำเนินงาน โดยผู้วิจัยเข้าไปติดต่อผู้บริหารสถานศึกษา และทำการนัดหมายเพื่ออธิบายวิธีการใช้คู่มืออย่างละเอียดให้กับคณะครูพร้อมทั้งตอบข้อซักถามต่าง ๆ โดยผู้วิจัยประยุกต์ใช้บทบาทของนักประเมินแบบเสริมพลัง ทำหน้าที่เป็นผู้ให้การฝึกอบรม อำนวยความสะดวก ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนและสร้างความชัดเจนในประเด็นต่างๆ รวมถึงให้เสรีภาพในการเลือกและตัดสินใจแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษาทั้ง 3 โรง ซึ่งอาจมีน้อยแตกต่างกันไปตามสภาพความพร้อมของสถานศึกษา

3. ทำการประเมินก่อนการทดลอง ตามมาตรฐานการศึกษาของ สมศ. จำนวน 14 มาตรฐาน 60 ตัวบ่งชี้ โดยคณะผู้ประเมินภายนอกที่ผู้วิจัยติดต่อไว้ จากนั้นให้สถานศึกษาดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามกระบวนการที่กำหนดไว้ในคู่มือการใช้รูปแบบ ฯ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 เป็นระยะเวลา 6 เดือน โดยระหว่างการทดลอง ผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการณ์ขณะดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ ในสถานศึกษาที่ร่วมทดลองทั้ง 3 โรง ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการ และจัดประชุมคณะทำงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นระยะ ๆ เพื่อรับทราบปัญหาในการดำเนินงาน พร้อมทั้งแนวทางแก้ไข และเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการทดลองได้ ทำการประเมินผลหลังการทดลองอีกครั้งโดยคณะผู้ประเมินภายนอกคณะเดิม เพื่อนำผลประเมินมาศึกษาพัฒนาการของคุณภาพการจัดการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษา จากนั้นผู้วิจัยขอให้ผู้บริหารและคณะครูในสถานศึกษา จำนวน 36 คน จากทั้ง 3 โรง เขียนบรรยายความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการประกันคุณภาพ ฯ โดยสะท้อนถึงปัญหา อุปสรรค และปัจจัยเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของการดำเนินงาน ตลอดจนข้อดี ข้อด้อยต่างๆ แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงกระบวนการของรูปแบบ ฯ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 3 การประเมินรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ

ผู้บริหาร และคณะครูในสถานศึกษาที่ทดลองใช้รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะทั้ง 3 โรง จำนวน 36 คน ประเมินรูปแบบ ฯ โดยแสดงความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบ ฯ ในด้านความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติจริงและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ฯ ตลอดจนข้อจำกัดและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ด้วยการตอบแบบสอบถาม พร้อมทั้งสัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปผลการประเมิน แล้วนำเสนอสารสนเทศที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ และคู่มือ ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการสร้างรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ

รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ มีลักษณะเป็น แผนภูมิโครงสร้างกระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยใช้วิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ โครงสร้างหลัก และโครงสร้างเสริม โดยโครงสร้างหลัก เป็นขั้นตอนในการทำประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสร้างเป้าหมายร่วมกัน 2) ขั้นเตรียมการเทียบเคียง 3) ขั้นดำเนินการเทียบเคียง 4) ขั้นปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการทำงาน 5) ขั้นทบทวนและตรวจสอบการทำงาน และ 6) ขั้นประเมินภายในและจัดทำรายงานการประเมินตนเอง โดยในแต่ละขั้นใช้วงจรคุณภาพ PDCA กล่าวคือ 1) วางแผนกำหนดวัตถุประสงค์ (Plan ; P) 2) ลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนย่อยๆ (Do ; D) 3) ตรวจสอบตามแนวทางการประเมิน (Check ; C) และ 4) แก้ไขปรับปรุงการทำงาน (Act ; A) มีรายละเอียดโดยสรุป ดังนี้

ขั้นที่ 1 สร้างเป้าหมายร่วมกัน

1.1 วัตถุประสงค์ (P1)

- 1.1.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับจุดแข็ง – จุดอ่อนของสถานศึกษาตามผลการประเมินภายนอก
- 1.1.2 เพื่อวิเคราะห์หามาตรฐานที่เป็นประเด็นปัญหาเร่งด่วนที่สถานศึกษาต้องปรับปรุงและ จัดลำดับความสำคัญของปัญหา
- 1.1.3 เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา

1.2 วิธีดำเนินการ (D1) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนย่อย ได้แก่

- 1.2.1 จัดตั้งคณะทำงาน
- 1.2.2 มองหาจุดแข็ง – จุดอ่อน
- 1.2.3 วิเคราะห์ช่องว่างและจัดลำดับความสำคัญ
- 1.2.4 ปรับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย

1.3 แนวทางประเมินผลการดำเนินงาน (C1) ผู้บริหารและคณะครูมีการประชุมร่วมกันเพื่อ

- 1.3.1 หาจุดแข็ง – จุดอ่อนของสถานศึกษาตามผลการประเมินภายนอก
- 1.3.2 วิเคราะห์หามาตรฐานที่เป็นประเด็นปัญหาเร่งด่วน จัดลำดับความสำคัญและทำการคัดเลือกปัญหา
- 1.3.3 กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายร่วมกัน

1.4 เกณฑ์การตัดสิน (A1)

- 1.4.1 ผู้บริหารและคณะครูมีการทำงานร่วมกันเป็นทีม และมีการระดมสมอง
- 1.4.2 มีการสรุปจุดแข็ง-จุดอ่อนของสถานศึกษา และข้อสรุปในมาตรฐานที่เป็นปัญหาเร่งด่วน เป็นลายลักษณ์อักษร
- 1.4.3 มีรายงานสรุปวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษาเป็นลายลักษณ์อักษร

ขั้นที่ 2 เตรียมการเทียบเคียง

2.1 วัตถุประสงค์ (P2)

- 2.1.1 เพื่อเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในการดำเนินการเปรียบเทียบ
- 2.1.2 เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาในด้านบุคลากร เงิน วัสดุอุปกรณ์และเวลา

- 2.1.3 เพื่อจัดตั้งคณะทำงาน ฝ่ายติดตาม และประเมินคุณภาพ
- 2.1.4 เพื่อคัดเลือกองค์กรเทียบเคียงที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในประเด็นปัญหาที่สถานศึกษาต้องการปรับปรุง
- 2.1.5 เพื่อรวบรวมคำถาม ออกแบบวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ
- 2.1.6 เพื่อจัดทำโครงการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศและติดต่อประสานงานกับองค์กรเทียบเคียงในการขอเยี่ยมชมเพื่อศึกษาดูงาน
- 2.2 วิธีดำเนินการ (D2) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อยได้แก่
 - 2.2.1 สํารวจข้อมูลพื้นฐาน
 - 2.2.2 ศึกษาแนวทางการเทียบเคียงสมรรถนะและการปฏิบัติที่เป็นเลิศ
 - 2.2.3 ตั้งคำถามและคัดเลือกองค์กรเทียบเคียง
 - 2.2.4 ออกแบบการเก็บข้อมูลและสร้างเครื่องมือ
 - 2.2.5 แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและติดต่อประสานงาน
- 2.3 แนวทางประเมินผลการดำเนินงาน (C2) ผู้บริหารและคณะครูประชุมร่วมกันเพื่อ
 - 2.3.1 สํารวจข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา
 - 2.3.2 จัดตั้งคณะทำงาน ฝ่ายติดตาม และประเมินคุณภาพ โดยพิจารณาทั้งจากความสำเร็จและความเหมาะสม
 - 2.3.3 จัดหาองค์กรเทียบเคียงที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ
 - 2.3.4 ออกแบบวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ
 - 2.3.5 ร่วมกันจัดทำโครงการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศ และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
 - 2.3.6 ติดต่อประสานงานกับองค์กรเทียบเคียงในการเยี่ยมชมเพื่อศึกษาดูงาน และจัดส่งเอกสารให้องค์กรเทียบเคียงล่วงหน้า
- 2.4 เกณฑ์การตัดสิน (A2)
 - 2.4.1 มีการประชุมชี้แจงแก่คณะครูอย่างน้อย 1 ครั้ง/ ภาคเรียน เพื่อรับทราบสภาพความพร้อมของสถานศึกษาและร่วมหาแนวทางแก้ไข
 - 2.4.2 มีคณะทำงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 1 คณะจำนวน 4-5 คน
 - 2.4.3 มีฝ่ายติดตามและประเมินคุณภาพ ประกอบด้วยกลุ่มติดตามคุณภาพ 1 คณะจำนวน 2-3 คน และกลุ่มประเมินคุณภาพ 1 คณะ จำนวน 6-8 คน
 - 2.4.4 มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานเป็นลายลักษณ์อักษร
 - 2.4.5 มีการเสนอรายชื่อองค์กรเทียบเคียงที่เหมาะสม มีความเป็นไปได้ในการติดต่อประสานงานและเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงจัดลำดับองค์กรและทำการคัดเลือก
 - 2.4.6 มีการออกแบบวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความเป็นไปได้
 - 2.4.7 มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกที่ไปเยี่ยมชมเพื่อศึกษาดูงานเป็นลายลักษณ์อักษร
 - 2.4.8 มีโครงการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศและหนังสือขออนุญาตเยี่ยมชมเพื่อศึกษาดูงานหรือหนังสือตอบรับโครงการจากองค์กรเทียบเคียง

ขั้นที่ 3 ดำเนินการเทียบเคียง

3.1 วัตถุประสงค์ (P3)

- 3.1.1 เพื่อศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศขององค์กรเทียบเคียง และเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นปัญหาที่ต้องการได้อย่างครบถ้วนและเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในโครงการ
- 3.1.2 เพื่อวิเคราะห์หาช่วงห่างระหว่างการปฏิบัติที่เป็นเลิศขององค์กรเทียบเคียงกับสถานศึกษา
- 3.1.3 เพื่อกำหนดเกณฑ์การตัดสินความสำเร็จภายในองค์กร

3.2 วิธีดำเนินการ (D3) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนย่อยได้แก่

- 3.2.1 เยี่ยมชมเพื่อศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศและเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.2.2 วิเคราะห์ความแตกต่างของกิจกรรมและกระบวนการ
- 3.2.3 นำเสนอผลการเทียบเคียง
- 3.2.4 คัดเลือกกิจกรรมและกระบวนการเพื่อปรับใช้
- 3.2.5 กำหนดเกณฑ์ภายในสถานศึกษา

3.3 แนวทางประเมินผลการดำเนินงาน (C3)

- 3.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปตามกรอบประเด็นคำถามและครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในโครงการ
- 3.3.2 มีการนำข้อมูลที่ได้จากการเยี่ยมชมเพื่อศึกษาดูงานมารวบรวมสรุปเป็นขั้นตอน กิจกรรม วิธีดำเนินการ แนวทางการวัดและประเมินผล รวมถึงเกณฑ์การประเมิน ตลอดจนปัจจัยเอื้อต่อความสำเร็จ
- 3.3.3 มีการวิเคราะห์หาช่องว่างระหว่างการปฏิบัติที่เป็นเลิศขององค์กรเทียบเคียงกับการปฏิบัติของสถานศึกษา
- 3.3.4 ผู้บริหารและคณะครูร่วมกันกำหนดเกณฑ์การตัดสินความสำเร็จภายในองค์กร

3.4 เกณฑ์การตัดสิน (A3)

- 3.4.1 มีรายงานการไปเยี่ยมชมเพื่อศึกษาดูงานตามแบบบันทึกที่กำหนดอย่างถูกต้อง สมบูรณ์และครบถ้วน พร้อมทั้งบันทึกสรุปการศึกษาดูงานการปฏิบัติที่เป็นเลิศ
- 3.4.2 มีบันทึกการประชุมการวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างการปฏิบัติที่เป็นเลิศขององค์กรเทียบเคียงกับการปฏิบัติของสถานศึกษา
- 3.4.3 มีเกณฑ์การตัดสินความสำเร็จของสถานศึกษาที่มาจากความคิดเห็นและการยอมรับของคณะครูทุกคน

ขั้นที่ 4 ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการทำงาน

4.1 วัตถุประสงค์ (P4)

- 4.1.1 เพื่อวางแผนการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการพัฒนามาตรฐานการศึกษา
- 4.1.2 เพื่อร่วมกันดำเนินการตามแผนการปฏิบัติงาน
- 4.1.3 เพื่อติดตามผลการปฏิบัติงานและปรับปรุงแก้ไขในระหว่างดำเนินการ

4.2 วิธีดำเนินการ (D4) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อยได้แก่

- 4.2.1 วางแผนการปฏิบัติงาน

4.2.2 ดำเนินการตามแผนปฏิบัติงาน

4.2.3 ติดตามผลการปฏิบัติงาน

4.3 แนวทางประเมินผลการดำเนินงาน (C4)

4.3.1 ผู้บริหารและคณะครูร่วมกันวางแผนการปฏิบัติงานและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ

4.3.2 ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูดำเนินการตามแผนปฏิบัติการที่วางไว้

4.3.3 มีการกำหนดกรอบการติดตามผลการปฏิบัติงานและดำเนินการติดตามอย่างต่อเนื่อง

4.3.4 ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบโครงการร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินงาน

4.4 เกณฑ์การตัดสิน (D4)

4.4.1 มีแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน สามารถปฏิบัติตามได้พร้อมทั้งระบุผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม เป็นลายลักษณ์อักษร

4.4.2 คณะครูดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการได้ตามกำหนดการ

4.4.3 มีบันทึกผลการติดตามการปฏิบัติงานในแต่ละระยะตามกรอบที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 5 ทบทวนและตรวจสอบการทำงาน

5.1 วัตถุประสงค์ (P5)

5.1.1 เพื่อรับทราบและประเมินผลความสำเร็จของการปฏิบัติงานตามแผนโดยเปรียบเทียบผลกับเกณฑ์ภายในสถานศึกษา

5.1.2 เพื่อทบทวนปัญหาอุปสรรคที่พบระหว่างดำเนินการและแนวทางการแก้ไข

5.1.3 เพื่อร่วมสรุปผลการปฏิบัติงานและจัดทำรายงานการประเมินตนเอง

5.2 วิธีดำเนินการ (D5) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อยได้แก่

5.2.1 เปรียบเทียบผลกับเกณฑ์ภายใน

5.2.2 ตรวจสอบ และทบทวนการปฏิบัติงาน

5.2.3 ร่วมหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข

5.3 แนวทางประเมินผลการดำเนินงาน (C5)

5.3.1 ผู้บริหารและคณะครูประชุมร่วมกันเพื่อประเมินผลสำเร็จของการดำเนินงาน ตามแผนปฏิบัติงานโดยนำผลไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ภายในสถานศึกษาที่ได้กำหนดไว้

5.3.2 ผู้บริหารและคณะครูร่วมระดมสมองทบทวนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ในระหว่างการทำงาน แนวทางการแก้ไข ตลอดจนปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน

5.3.3 คณะทำงานประกันคุณภาพมีการประชุมเพื่อสรุปผลการปฏิบัติงาน ผลลัพธ์ในแต่ละขั้นตอน รวมถึงหลักฐานต่างๆ และร่วมกันจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา

5.4 เกณฑ์การตัดสิน (A5)

5.4.1 มีบันทึกการประเมินผลสำเร็จของแต่ละโครงการ/กิจกรรมตามเกณฑ์ภายในสถานศึกษาที่กำหนดไว้

5.4.2 มีบันทึกทบทวนปัญหา อุปสรรคและปัจจัยเอื้อต่อความสำเร็จ

5.4.3 มีรายงานสรุปผลการปฏิบัติงาน ผลลัพธ์ที่ได้ในแต่ละขั้นตอนและหลักฐานต่างๆ

5.4.4 มีรายงานการประเมินตนเองที่ตรงตามสภาพความเป็นจริง

ขั้นที่ 6 ประเมินภายในและจัดทำรายงานการประเมินตนเอง

6.1 วัตถุประสงค์ (P6)

- 6.1.1 เพื่อประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 6.1.2 เพื่อปรับปรุงแก้ไขรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง
- 6.1.3 เพื่อเผยแพร่ผลการปฏิบัติงานไปสู่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย
- 6.1.4 เพื่อนำผลการปฏิบัติงานไปวางแผนปฏิบัติงานในรอบต่อไป
- 6.1.5 เพื่อหาแนวทางดำรงรักษาไว้ซึ่งคุณภาพของการปฏิบัติงานและของสถานศึกษา

6.2 วิธีดำเนินการ (D6) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนย่อยได้แก่

- 6.2.1 สรุปผลการปฏิบัติงานและร่องรอยหลักฐาน
- 6.2.2 ประเมินภายในสถานศึกษา
- 6.2.3 จัดทำรายงานการประเมินตนเอง
- 6.2.4 เผยแพร่ผลการปฏิบัติงาน และวางแผนอย่างต่อเนื่อง

6.3 แนวทางประเมินผลการดำเนินงาน (C6)

- 6.3.1 กลุ่มประเมินคุณภาพดำเนินการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 6.3.2 ผู้บริหารประชุมคณะกรรมการทุกคนเพื่อรับทราบผลการประเมิน และคณะประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาร่วมกันปรับแก้รายงานการประเมินตนเอง
- 6.3.3 ผู้บริหารประชุมคณะครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนและกรรมการสถานศึกษาเพื่อการเผยแพร่ผลการปฏิบัติงาน และมอบหมายให้มีการเผยแพร่ในวารสารประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษาไปสู่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย
- 6.3.4 ผู้บริหารประชุมคณะครูทุกคนเพื่อร่วมหาแนวทางดำรงรักษาไว้ซึ่งคุณภาพของมาตรฐานและการปฏิบัติงาน

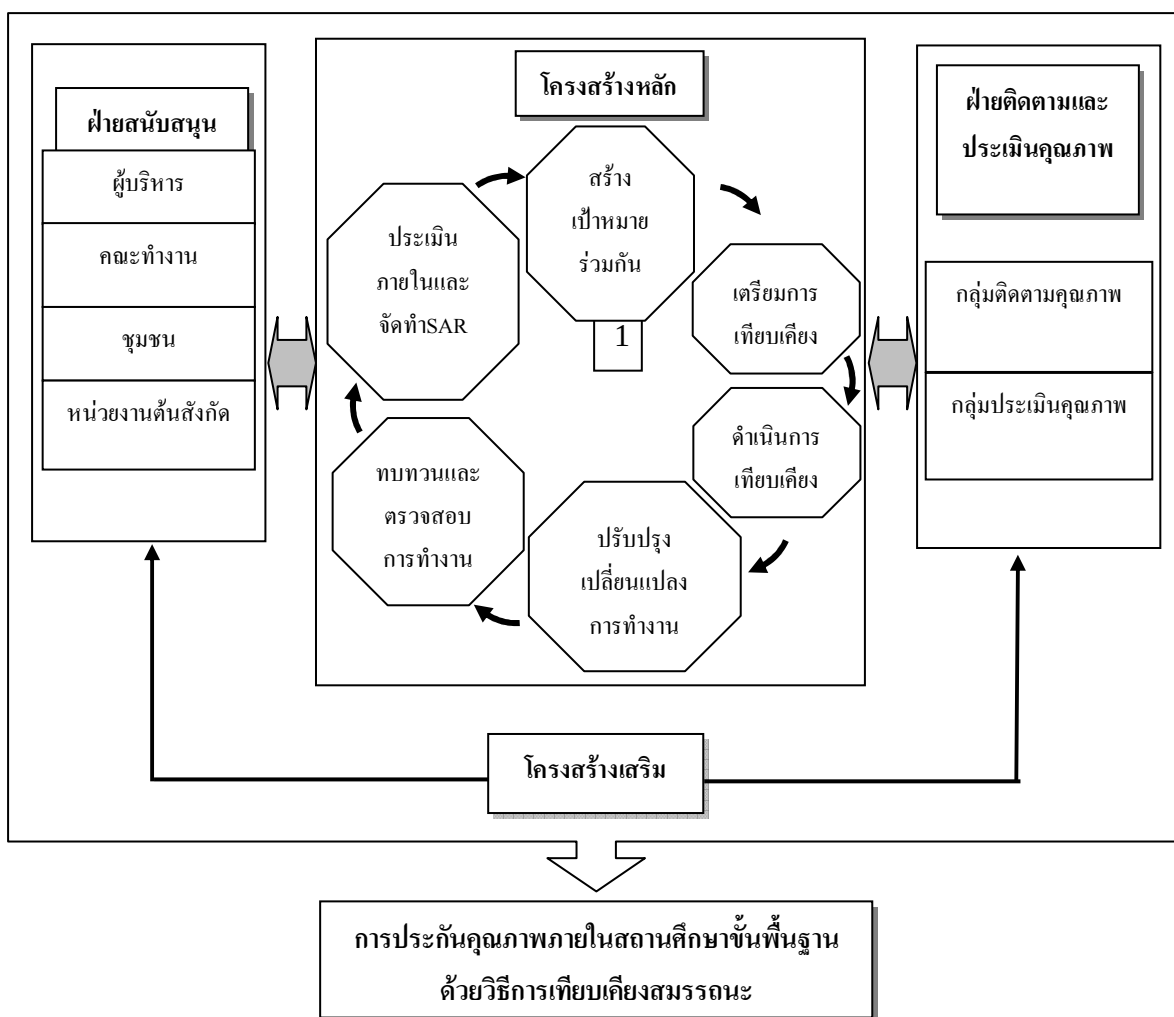
6.4 เกณฑ์การตัดสิน (A6)

- 6.4.1 มีการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยกลุ่มประเมินคุณภาพที่สถานศึกษาจัดตั้งไว้ และให้คณะครูทุกคนลงลายมือชื่อรับทราบผลการประเมิน
- 6.4.2 มีรายงานการประเมินตนเองที่สอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาและตรงตามสภาพจริง
- 6.4.3 มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลการปฏิบัติงานให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายรับทราบ และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น
- 6.4.4 มีบันทึกแสดงความคิดเห็นของคณะครูเกี่ยวกับการดำรงรักษาไว้ซึ่งคุณภาพการปฏิบัติงานของสถานศึกษา
- 6.4.5 มีบันทึกแผนงานที่แสดงถึงแนวทางหรือข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานรอบต่อไปของสถานศึกษา

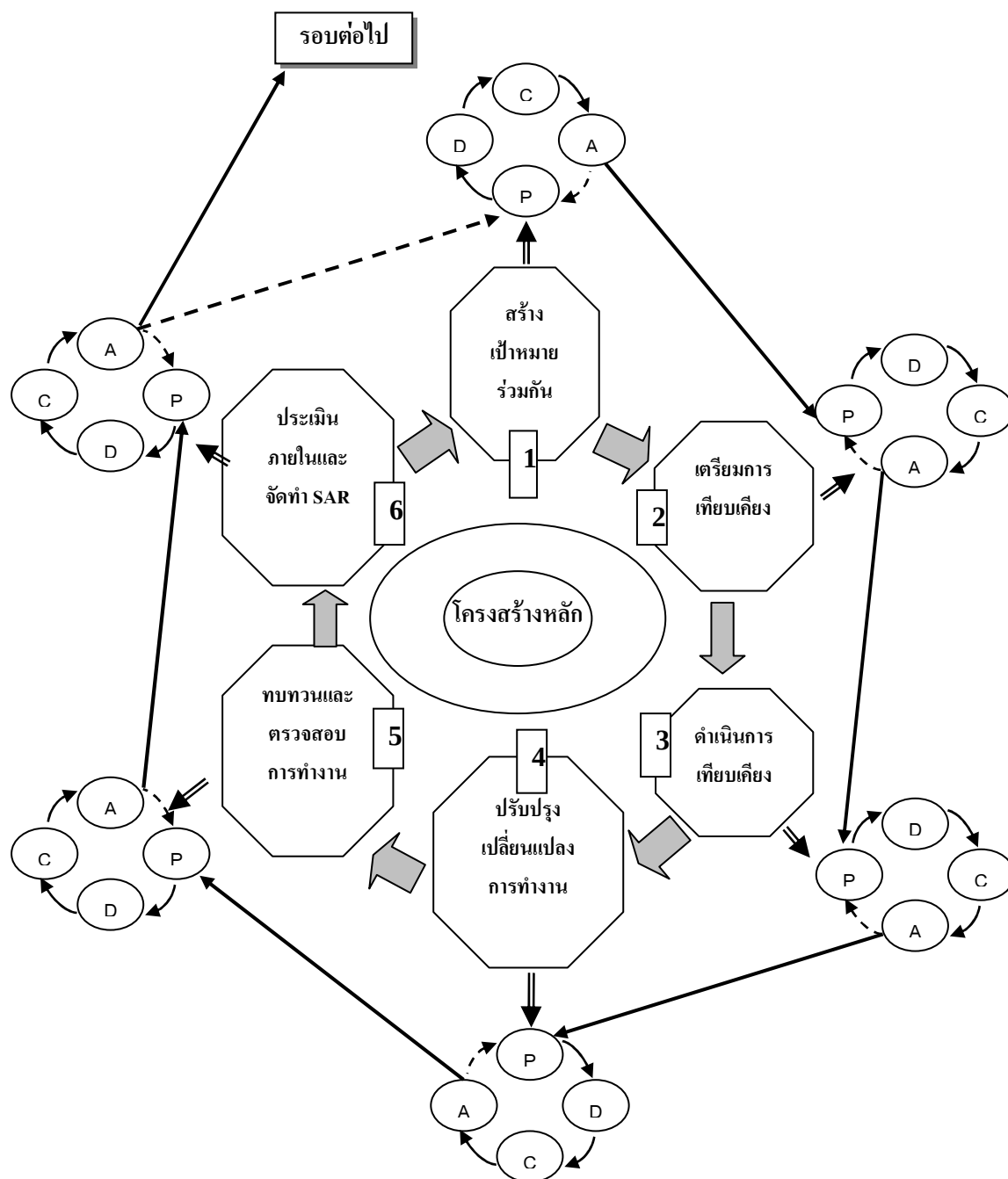
โครงสร้างเสริมของรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ หมายถึง ส่วนที่ช่วยให้การทำประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาดำเนินไปตามโครงสร้างหลักได้อย่างราบรื่น

สมบูรณ์ และมีความเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 2 ฝ่าย ได้แก่ 1) ฝ่ายสนับสนุน 2) ฝ่ายติดตามและประเมินคุณภาพ โดยฝ่ายสนับสนุน หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มของบุคคลที่มีส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุน โดยใช้เวลา ขอบประมาณ แนวคิด การติดต่อประสานงาน และอื่นๆ เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกให้สถานศึกษาดำเนินงานตามโครงสร้างหลักได้อย่างราบรื่นจนครบกระบวนการประกอบด้วยบุคคลหรือกลุ่มบุคคล 4 ฝ่าย ได้แก่ 1) ผู้บริหาร 2) คณะทำงาน 3) ชุมชน 4) หน่วยงานต้นสังกัด ส่วนฝ่ายติดตามและประเมินคุณภาพ หมายถึง กลุ่มของบุคคลที่ทำหน้าที่กำกับ ติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานตามโครงสร้างหลักและประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วยบุคคล 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มติดตามคุณภาพ 2) กลุ่มประเมินคุณภาพ

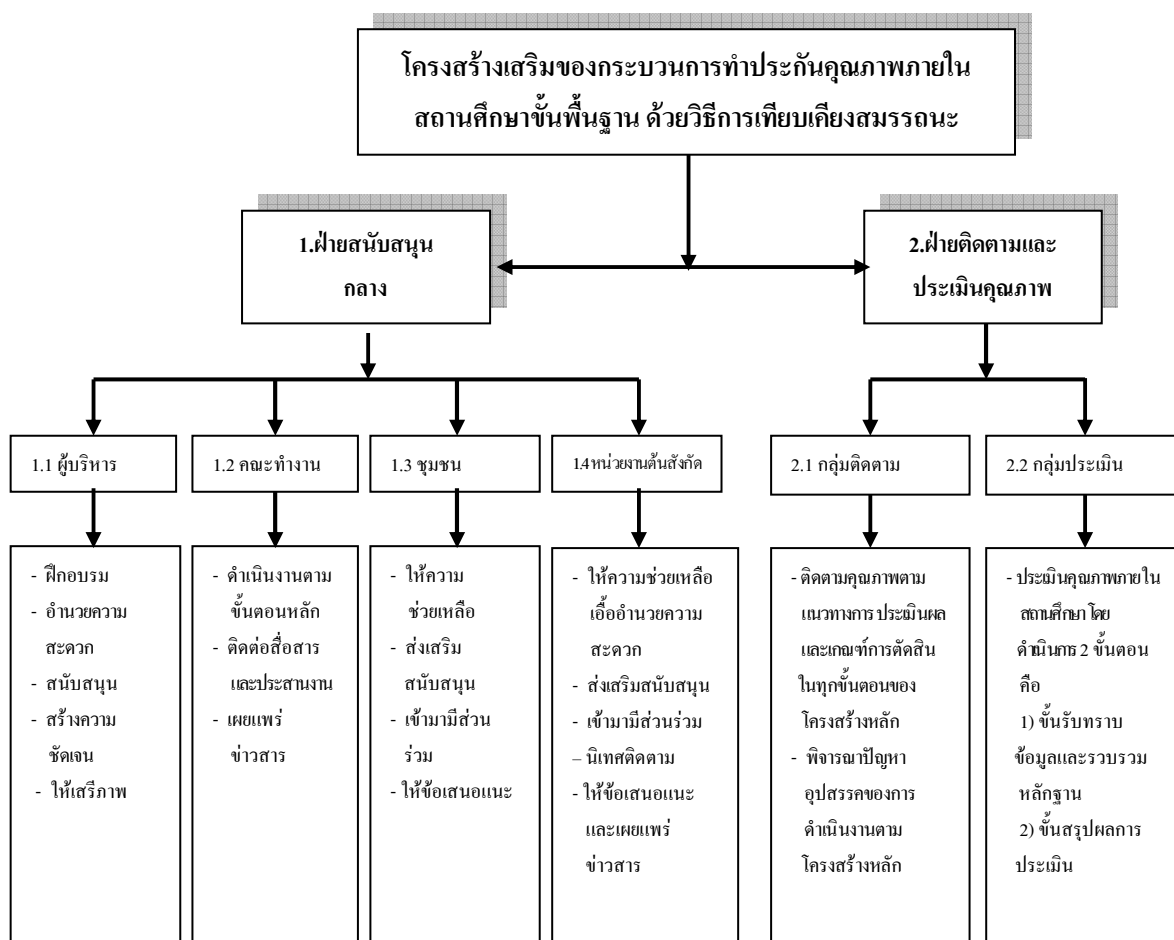
รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ สามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังภาพที่ 1, 2 และ 3

ภาพที่ 1 รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ

ภาพที่ 2 โครงสร้างหลักของกระบวนการทำประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ

ภาพที่ 3 โครงสร้างเสริมของกระบวนการทำประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ

บริบทของสนามวิจัยโดยทั่วไป

บริบทของสนามวิจัยทั้ง 3 โรงเรียน มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เป็นสถานศึกษาขนาดกลาง ที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล – ช่วงชั้นที่ 2 จำนวน 2 โรงเรียน อีกหนึ่งโรงเรียนเปิดสอนถึงช่วงชั้นที่ 3 โดยมีจำนวนครูและผู้บริหารอยู่ระหว่าง 9 – 17 คน และจำนวนนักเรียนระหว่าง 137 – 283 คน อยู่ห่างจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประมาณ 22 – 75 กิโลเมตร สถานศึกษาทั้ง 3 แห่งอยู่ติดถนนลาดยางที่ผ่านหมู่บ้าน และอยู่ท่ามกลางชุมชน มีภูมิปัญญาชาวบ้านอยู่ใกล้กับบริเวณสถานศึกษา มีอาณาเขตติดกับบริเวณวัด ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะปานกลางถึงยากจน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้างรายวัน มีบางส่วนไปทำงานรับจ้างในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ปล่อบนุตรหลานให้อยู่กับปู่ย่าตายาย

ผลการประเมินประสิทธิภพของรูปแบบฯ พิจรณาจาก 2 ประเด็น ดังนี้

1. ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยเจื้อนใจต่อความสำเร็งในการใช้รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ สรุปได้ดังนี้

1.1 ปัญหา อุปสรรคที่พบ 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) ระยะเวลาในการทดลองใช้รูปแบบฯ น้อยเกินไป เพราะกิจกรรมค่อนข้างมากทำให้ครูมีภาระงานเพิ่มขึ้น ส่งผลให้กระบวนการทำงานในบางขั้นตอนได้รายละเอียดน้อย เนื่องจากระยะเวลาบังคับ 2) บุคลากรมีไม่เพียงพอกับงาน จึงทำให้งานล่าช้าและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และขาดบุคลากรที่ชำนาญการ โดยเฉพาะ 3) บุคลากรยังขาดความรู้พื้นฐานด้านการประกันคุณภาพ และบางคนยังมีทัศนคติเชิงลบ คิดว่าเป็นการเพิ่มภาระงาน 4) บุคลากรไม่มีเวลาศึกษาคู่มืออย่างละเอียดส่งผลให้มีความเข้าใจในการดำเนินงานน้อย ทำให้การทำงานในระยะแรก ๆ ไม่เข้าใจเท่าใดนัก แต่ระยะหลังๆ ก็เข้าใจและสามารถปฏิบัติตามกิจกรรมได้ และ 5) การทดลองใช้รูปแบบฯ ในภาคเรียนที่ 2 นั้นทางโรงเรียนมีการดำเนินงานตามกิจกรรมของโรงเรียนอยู่แล้ว ทำให้การดำเนินงานตามรูปแบบฯ ทำได้ไม่เต็มที่

1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็งในการใช้รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) ผู้บริหารและคณะครูต้องให้ความสำคัญ มีความสามัคคี ทำงานร่วมกันเป็นทีม ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย รวมถึงมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับตรงกัน 2) ครูต้องมีความกระตือรือร้น ตั้งใจจริงที่จะพัฒนางานให้สำเร็ง มีคุณภาพ มีความพร้อม และเข้าใจเรื่องการประกันคุณภาพ 3) ผู้บริหารต้องเข้าร่วมโครงการ ร่วมคิด วางแผน และปฏิบัติในทุกขั้นตอน และร่วมแก้ไขปัญาที่เกิดขึ้น 4) การทำความเข้าใจในขั้นตอนการดำเนินงานอย่างถ่องแท้ มองงาน เข้าใจงานและวิเคราะห์ได้ตรงตามสภาพจริง และ 5) การสร้างความเข้าใจปรับทัศนคติของครูว่าเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานประจำ และเป็นไปเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน

2. ผลการประเมินพัฒนาการของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในทุกตัวบ่งชี้และทุกมาตรฐานที่แต่ละสถานศึกษาเลือกมาทำการเทียบเคียงสมรรถนะ สรุปได้ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบมาตรฐานในภาพรวมทั้ง 14 มาตรฐาน และ 60 ตัวบ่งชี้ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ประถม-มัธยมศึกษา) พบว่า ผลการประเมินทั้งค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ยหลังการทดลองใช้รูปแบบ ฯ มากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้ง 3 สถานศึกษา

2.2 ผลการเปรียบเทียบเฉพาะมาตรฐานที่แต่ละสถานศึกษาเลือกมาทำการเทียบเคียงสมรรถนะ พบว่า ผลการประเมินหลังการทดลองของสถานศึกษาบี ในมาตรฐานที่ 1 และสถานศึกษาซี ในมาตรฐานที่ 9 สูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกนั้นได้ผลการประเมินหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ผลการศึกษาพัฒนาการในมาตรฐานที่ทำการเทียบเคียง พบว่า ทุกมาตรฐานมีพัฒนาการ

ตอนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียง

สมรรถนะ

ผู้วิจัยให้ผู้บริหารและคณะครูในสถานศึกษาที่ทดลองใช้รูปแบบฯ ทั้ง 3 แห่ง จำนวน 36 คน ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบ ฯ และใช้การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ โดยถามความคิดเห็นในด้านความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ฯ เป็นหลัก มีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้บริหารและคณะครู เห็นด้วยว่ารูปแบบฯ มีความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. ผลการสังเคราะห์ความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและคณะครูทั้ง 3 สถานศึกษาที่มีต่อรูปแบบฯ มีดังนี้

2.1 ในด้านความเหมาะสม 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) รูปแบบฯ มีความเหมาะสม ครอบคลุมในทุกด้าน มีกระบวนการ ขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีความเป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ช่วยให้โรงเรียนมองเห็นแนวทางในการพัฒนาและทำให้งานมีประสิทธิภาพ 2) เหมาะสมกับการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพราะช่วยให้สถานศึกษาสามารถวิเคราะห์จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาโดยคณะครูร่วมกัน วิเคราะห์ทำให้เกิดการยอมรับในจุดที่ควรพัฒนาร่วมกันและเป็นการแก้ไขปัญหาได้ตรงตามมาตรฐานอย่างเหมาะสม 3) มีความเหมาะสมเพราะช่วยส่งเสริมให้ผู้บริหารและคณะครู ได้รับการพัฒนา มีความรู้ความเข้าใจ และมีแนวทางในการทำประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาชัดเจนขึ้น จากเดิมที่ไม่ชัดเจนนัก และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเรื่องอื่น ๆ ได้ 4) การใช้วิธีการเทียบเคียงสมรรถนะกับ โรงเรียนอื่น เป็นการประหยัดเวลาในการคิดหาแนวทางพัฒนาตนเองและเห็นแนวทางในการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม สามารถนำมาปรับใช้กับสถานศึกษาได้อย่างรวดเร็ว และ 5) เป็นรูปแบบที่สอดคล้องกับมาตรฐานของการประเมินคุณภาพภายนอกและได้ใช้ผลการประเมินมาปรับปรุงงาน และช่วยทำให้มีการทำงานที่เป็นระบบจากหลักการสู่แนวปฏิบัติ และเป็นแนวทางการพัฒนาที่มีการดำเนินงานและมีการทำเอกสาร หลักฐานได้อย่างเหมาะสมลงตัว

2.2. ในด้านความเป็นประโยชน์ 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) ทำให้การทำงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นระบบมากขึ้น ชี้แนะแนวทางการปฏิบัติงาน การจัดเก็บข้อมูล การแก้ปัญหาต่าง ๆ มีแบบแผนในการทำงานดีขึ้น และสามารถตรวจสอบได้ นับเป็นทางเลือกหนึ่งในการพัฒนา 2) ทำให้ทราบถึงระบบการทำงานของโรงเรียนว่ามีช่องว่างอะไรที่ต้องปรับปรุง ทราบจุดแข็งจุดที่ควรพัฒนาของตนแล้วพัฒนาได้ตรงจุดและมองการพัฒนาโรงเรียนไปในทิศทางเดียวกัน นับเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 3) เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในมากเพราะครูได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากขึ้น 4) กระบวนการของรูปแบบฯ ส่งเสริมให้คณะครูมีการทำงานเป็นทีมและระดมสมองมากขึ้น และ 5) รูปแบบมีการทบทวนและสรุปเพื่อจัดทำรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ทำให้เกิดความเข้าใจและชัดเจนมากขึ้น

อภิปรายผล

ตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียง

สมรรถนะ

รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ มีลักษณะเป็นแผนภูมิที่แสดงถึงโครงสร้างของกระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้วิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนของโครงสร้างหลัก และส่วนของโครงสร้างเสริม โดยที่ส่วนของโครงสร้างหลักประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงาน 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสร้างเป้าหมายร่วมกัน 2) ขั้นเตรียมการเทียบเคียง 3) ขั้นดำเนินการเทียบเคียง 4) ขั้นปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการทำงาน 5) ขั้นทบทวนและตรวจสอบการทำงาน 6) ขั้นประเมิน

ภายใน และจัดทำรายงานการประเมินตนเอง โดยในแต่ละชั้นประกอบด้วยวงจรคุณภาพ PDCA ซึ่งสถานศึกษาส่วนใหญ่นำไปใช้ ดังพบได้จากงานวิจัยหลายเล่ม ได้แก่ผลการวิจัยของตรีนาด กลิ่นชื่น (2547) พบว่ารูปแบบการบริหารงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา หนึ่งในรูปแบบอื่นๆ ที่พบคือ การทำงานเป็นทีมตามวงจรคุณภาพ PDCA ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้นำวงจรคุณภาพ PDCA มาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการศึกษา / พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ผลการศึกษาของนงลักษณ์ วิรัชชัย (2545) พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ใช้วงจรคุณภาพ PDCA ในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ส่วนโครงสร้างเสริมประกอบด้วยกลุ่มบุคคล 2 ฝ่ายคือ 1) ฝ่ายสนับสนุน ประกอบด้วย ผู้บริหาร คณะทำงาน ชุมชน และหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ (2548 : 3-13) ที่พบว่าสิ่งที่สำคัญของการสำเร็จในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน คือภาวะผู้นำ ความมุ่งมั่น การมีส่วนร่วมและการสนับสนุนของผู้บริหาร คณะครูอาจารย์ทุกคน ตลอดจนผู้ปกครองและชุมชน รวมถึงได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด และ 2) ฝ่ายติดตามและประเมินคุณภาพ ประกอบด้วย กลุ่มติดตามคุณภาพ และกลุ่มประเมินคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ที่พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจะเป็นไปตามเป้าหมายและต่อเนื่องหรือไม่นั้น จะต้องมีการกำกับติดตามการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีการแต่งตั้งคณะทำงานกำกับติดตามและประเมินคุณภาพโดยเฉพาะ เพื่อทำหน้าที่กำกับ ติดตาม แก้ไขการดำเนินงานและประเมินคุณภาพภายใน ซึ่งจากผลการวิจัยของ พชรินทร์ เนื่องอัน (2548) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่สำคัญปัญหาหนึ่งคือ ขาดการนิเทศติดตาม และตรวจสอบการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ

ตอนที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียง

สมรรถนะ

1. ปัญหา อุปสรรคและปัจจัยเงื่อนไขต่อความสำเร็จที่พบในการทดลองใช้รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ

1.1 ปัญหา อุปสรรคที่พบในการทดลองใช้รูปแบบการประกันคุณภาพฯ 5 อันดับแรกคือ 1) ระยะเวลาในการทดลอง 1 ภาคเรียนน้อยเกินไป 2) บุคลากรไม่เพียงพอกับภาระงาน 3) บุคลากรยังขาดความรู้พื้นฐานด้านการประกันคุณภาพและมีทัศนคติเชิงลบ 4) บุคลากรไม่มีเวลาศึกษาคู่่มือให้ละเอียดเพียงพอ และ 5) การทดลองในภาคเรียนที่ 2 นั้น ทางโรงเรียนมีการกำหนดกิจกรรมไว้ก่อนแล้วทำให้การดำเนินงานตามรูปแบบฯ ทำได้ไม่เต็มที่ ทั้งนี้ปัญหาอุปสรรคทั้งหมดที่พบในการทดลองใช้รูปแบบการประกันคุณภาพภายในฯ สอดคล้องกับผลวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ที่ทดลองใช้ระบบประเมินผลภายในกับสถานศึกษานำร่อง 30 แห่ง เป็นระยะเวลา 1 ภาคเรียน ส่งผลให้สถานศึกษาต้องรีบประเมินจนเหมือนเป็นการเพิ่มภาระให้ครูและกระทบต่อการสอน และสอดคล้องกับผลวิจัยของสุกัญญา แซ่มชัย (2545) ที่พบว่า ปัญหา อุปสรรคของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น ที่สำคัญได้แก่ จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอต่อภาระงาน ไม่สามารถผสานงานประกันคุณภาพเป็นส่วนหนึ่งของงานปกติทำให้เหมือนเป็นการเพิ่มภาระ ขาดเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพ ตลอดจนขาดความรู้ความเข้าใจ ความกระตือรือร้น ความตระหนักและเห็นความสำคัญ

1.2 ปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จในการทดลองใช้รูปแบบการประกันคุณภาพฯ 5 อันดับแรก คือ 1) ผู้บริหารและคณะครูให้ความสำคัญ มีความสามัคคี ทำงานร่วมกันเป็นทีมได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย รวมถึงมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับตรงกัน 2) ครูต้องมีความกระตือรือร้น ตั้งใจจริงที่จะพัฒนางานให้สำเร็จ มีคุณภาพ มีความพร้อมและความเข้าใจเรื่องการประกันคุณภาพ 3) ผู้บริหารต้องเข้าร่วมโครงการ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติในทุกขั้นตอน และร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น 4) ทำความเข้าใจในขั้นตอนการดำเนินงานอย่างถ่องแท้ และวิเคราะห์ได้ตรงตามสภาพจริง และ 5) สร้างความเข้าใจปรับทัศนคติของครูว่าเป็นส่วนหนึ่งของงานประจำ และเป็นไปเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จดังกล่าวสอดคล้องกับผลวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษานั้น ที่สำคัญได้แก่ คุณลักษณะของผู้บริหาร คุณลักษณะของบุคลากร ตลอดจนวัฒนธรรมองค์กร และกระบวนการปฏิบัติงาน

2. พัฒนาการของผลการประเมินคุณภาพของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในทุกตัวบ่งชี้ และทุกมาตรฐาน ที่แต่ละสถานศึกษาเลือกมาทำการเทียบเคียงสมรรถนะ

จากผลการประเมินก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบฯ ทั้งในภาพรวม 14 มาตรฐาน และรายตัวบ่งชี้ 60 ตัวบ่งชี้ พบว่า ผลการประเมินหลังทดลองใช้รูปแบบฯ มากกว่าก่อนทดลองทั้ง 3 สถานศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการดำเนินงานของรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาฯ ที่พัฒนาขึ้นนี้ มีการทำงานอย่างเป็นระบบตามวงจรคุณภาพ PDCA และต่อเนื่องทุกขั้นตอน โดยใช้วิธีการเรียนรู้ความสำเร็จ จากสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานในเรื่องต่าง ๆ สอดคล้องกับผลวิจัยของ นภวรรณ ศรีภูธร (2544) ที่ให้ข้อเสนอแนะว่าในการพัฒนาการประกันคุณภาพของสถานศึกษาควรพาคณะครูและกรรมการสถานศึกษาไปดูงานสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการประกันคุณภาพภายใน งานวิจัยของสุพัตรา คุหากาญจน์ (2542) พบว่าวิธีการเรียนรู้ความสำเร็จจากองค์กรอื่นของกระบวนการเทียบเคียงสมรรถนะ ช่วยให้องค์กรมีการพัฒนาได้อย่างรวดเร็วขึ้น และเนื่องจากรูปแบบฯ ได้แยกฝ่ายสนับสนุนไว้อย่างชัดเจนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารที่ประยุกต์ใช้บทบาทของนักประเมินแบบเสริมพลัง ให้มีหน้าที่สำคัญในการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ ส่งเสริมสนับสนุน อำนวยความสะดวก สร้างความชัดเจนในเรื่องต่างๆ พร้อมทั้งให้เสรีภาพในการตัดสินใจและการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สวัสดิ์ชัย ศรีพนมธนากร (2550) ที่ใช้บทบาทและวิธีประเมินแบบเสริมพลังในการสร้างความร่วมมือในสถานศึกษา ทำให้งานมีคุณภาพ และมีแนวโน้มที่จะบรรลุผล เนื่องจากทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียง

สมรรถนะ

ผลการประเมินรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะของผู้บริหารและคณะครูจาก 3 สถานศึกษา พบว่าสถานศึกษาทั้ง 3 แห่งเห็นด้วยว่ารูปแบบฯ มีความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการประกันคุณภาพฯ นี้ ตรงกับความต้องการระบบที่ช่วยส่งเสริมงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอยู่ก่อนแล้ว ดังปรากฏในผลวิจัยของ สมเดช สีแสง (2550) ที่พบว่า บุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ผู้บริหารและคณะครู มีความต้องการระบบส่งเสริมการประกันคุณภาพ จึงทำให้ทั้งผู้บริหารและคณะครูเห็นว่ารูปแบบฯ มีความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการประกันคุณภาพภายใน

ข้อเสนอแนะ

การนำรูปแบบการประกันคุณภาพฯ ไปใช้

1. ควรใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ของรูปแบบฯ อย่างน้อย 1 ปีการศึกษา จึงจะเห็นผลการปฏิบัติงานได้ชัดเจน และต้องดำเนินการเป็นวงจรประกันคุณภาพที่มีความต่อเนื่อง
2. ผู้บริหารต้องใช้บทบาทนักประเมินเสริมพลัง กล่าวคือ ต้องเป็นผู้ให้หรือจัดการฝึกอบรมให้ความรู้ในเรื่องที่ครูต้องการ ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการทำงาน สร้างความชัดเจนในประเด็นที่ครูสงสัย และรวมถึงต้องให้อิสระในการทำงานและตัดสินใจ
3. บุคลากรในสถานศึกษา ต้องร่วมมือร่วมใจ และตั้งใจจริง รวมถึงมองเห็นประโยชน์หรือจุดหมายปลายทางร่วมกัน

การวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการประยุกต์ใช้วิธีการเทียบเคียงสมรรถนะแบบกลุ่ม มาพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา หรือพัฒนาการศึกษาในด้านอื่น ๆ
2. ควรมีการนำรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะที่พัฒนาขึ้นนี้ ไปทดลองประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาต่างสังกัด ต่างระดับ หรือศึกษาวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะจากต่างหน่วยงาน เพื่อเป็นการขยายผลการศึกษาคือไป

เอกสารอ้างอิง

- นภวรรณ ศรีภูธร. (2544). การประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนนาร่อง สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยขอนแก่น. สืบค้นเมื่อ 7 มีนาคม 2549, จาก <http://websis.kku.ac.th/abstract/thesis/medu/eda/2544/eda440006t.html>
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2545). กระบวนการปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ : การประเมินและการประกัน. โครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- พัชรินทร์ เนื่องอิน. (2548). การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2549, จาก <http://dcms.thailis.or.th/dcms/advance.php>.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้. (2547). *เรียนรู้สู่คุณภาพสถานศึกษา*. มปท.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้. (2548). *เรียนรู้สู่คุณภาพสถานศึกษา*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). ม.ป.ท.

- สวัสดีชัย ศรีพนมธนากร. (2550). “การพัฒนารูปแบบการประเมินระบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้วิธีการประเมินเสริมพลัง” วารสารวิจัยและวัดผลการศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา, 5(1), 49-62.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2545). การวิเคราะห์หมโนทัศน์ และการปฏิบัติงานประเมินผลภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาย จินะเสนา. (2548). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาก่อเกิด. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2549, จาก <http://dcms.thailis.or.th/dcms/advance.php>
- สุพัตรา คุณากาญจน์. (2542). การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา ภาควิชา โสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยวิธีเบนช์มาร์กกับแผนกวิชาวิทยาศาสตร์การสอน สถาบันการศึกษาแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี นานยาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมเดช สีแสง. (มกราคม-เมษายน 2550). “การพัฒนาระบบส่งเสริมการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา”. วารสารศึกษาศาสตร์, 9(1), 1-20. คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (มีนาคม 2547).[จุลสาร] “Benchmarking ของการประกันคุณภาพการศึกษา” ประชาคมประกันคุณภาพการศึกษา, 3(6). สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). รายงานการวิจัยเรื่องการวิจัย และพัฒนาระบบประเมินผลภายในของสถานศึกษา. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2547). การพัฒนาระบบประกันคุณภาพสถาบัน อุดมศึกษาไทยด้วยกระบวนการเทียบเคียงสมรรถนะ (Benchmarking). กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2550). ผลการสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบแรก. สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2550, จาก <http://www.onesqa.or.th>
- Kelly, A. (2001). *Benchmarking for School Improvement*. Great Britain: Routledge Falmer-Taylor & Francis Group.